

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»)

Загальні питання

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») (далі – гра «Джура») є системною формою національно-патріотичного виховання дітей та молоді, важливим засобом громадянської освіти, формування національно-патріотичної свідомості відповідно до ціннісних орієнтирів, визначених Законом України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Гра «Джура» проводиться з метою виховання громадян-патріотів, захисників державної незалежності та територіальної цілісності України як високоморальних особистостей, які плекають українські традиції, духовні цінності, володіють відповідними компетентностями та здатні реалізувати свій потенціал в сучасних умовах.

Мета гри «Джура» реалізується шляхом створення та розвитку національно-патріотичних осередків самовиховання дітей та молоді – роїв та куренів – у закладах загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та перед фахової вищої освіти у тісній співпраці з громадськістю.

Організатором Гри є Міністерство освіти і науки України, яке здійснює загальне керівництво Грою. Безпосереднє керівництво Грою здійснює постійно діючий Головний штаб, який утворюється при Міністерстві освіти і науки України. Методичне та організаційне забезпечення проведення Гри здійснює Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (далі – УДЦНПВКТУМ) за погодженням з Головним штабом.

З історії розвитку

Перше Положення дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри «Сокіл» («Джура») Українського козацтва затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 25.12.2003 № 855. Відповідно до вищезазначеного Положення, метою гри було виховання у школярів глибокого почуття патріотизму та почуття національної гідності, якостей захисника Батьківщини, високий рівень загальної культури та народних знань, народної естетики, моралі, мистецтв.

У 2009 році Українським державним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді поблизу с. Биківня Київської області було вперше проведено III (Всеукраїнський) етап гри «Сокіл» («Джура»). Кількість учасників даного заходу становила 300 дітей.

Подальший розвиток гри визначив необхідність внесення змін до Положення. У 2012 році прийнято нове Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»), затверджене наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.06.2012 № 687 та

zareestrowane v Ministerstvi yustitsii Ukraini vid 03 lipnya 2012 № 1094/21406. Vidpovidno do danogo Polozhenniametoyu gri «Dzura» e vikhovannya yonih patriotiv Ukraini na zasadaх natsionalnoyi gidnosti, visokoyi samosvidomosti ta aktivnoyi hromadlyanskyoi pozitsii, zdorovogo sposobu zhytтя duhovno bagatoyi ta fizично rozvynenoyi osobystosti. Bezposerednya organizatsiya ta provedennya gri «Dzura» pokladalasя na Ukrainyskyi derzhavnyi tsentr turizmu i kraeznavstva. Viznachalosya, sho gra «Dzura» provoditsya yu tri etapy: I (rayonnyi, misykyi) etap, II (Krymskyi respublikanskyi, oblasni, Kyivskyi ta Sevastopolyskyi misykyi) ta III (Vseukrainskyi) etap.

Z toho chasu III (Vseukrainskyi) etap gri provodivsya yu Chernigivskyi, Poltavskyi, Sumskyi, Kharkivskyi, Kyivskyi, Cherkaskyi, Kirovogradskyi, Cherniveckyi, Lvivskyi, Zakarpatskyi oblastyakh, m. Odesa, na o. Khortitsya.

Na daniy moment provedennya gri «Dzura» reglamentuetsya Polozhenniam pro Vseukrainskyu dityachyonyatskyu viyskovo-patriotichnu yru «Sokil» («Dzura»), zatverdzhenim Postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrainivid 17 zhovtnya 2018 r. № 845 «Deyakі pitanня dityachyonyatskyoho viyskovo-patriotichnoho vikhovannya», y yakomu zaznacheno, sho odnym z osnovnykh zavdanyh gri e vikhovannya ditey ta molodi v dusi viddanosti principam derzhavnoyi nezalezhnosti i sobornosti Ukraini ta Ukrainyskomu narodu cherez plevannya natsionalnykh viyskovo-patriotichnykh istorichnykh traditsiy ta stvorennya umov dlya dievogo plevannya ukrainskykh susplyno-derzhavnytskykh tsinnostey: natsionalnoyi samosvidomosti, identichnosti, samobutnosti, voli, sobornosti ta gidnosti Ukrainyskoho narodu; zdobuttya moloddyu pervynnykh zagalnoviyskovykh i spetsialnykh kompetentnostey, y tomu chisly y za okremymi napryamamy: «Dzura-Oboronec», «Dzura-Desantnyk», «Dzura-Prikorдонnyk», «Dzura-Gvardiєc», «Dzura-Politsейskyi» tosho, neobkhidnykh dlya vidstoyuvannya derzhavnoyi nezalezhnosti ta terytoryalnoyi tsilisnosti Ukraini, zahystu derzhavnoho kordonu, pidtrymannya bezpeky ta pravoporyadku v kraїni.

Z 2019 roku Vseukrainskyi etapy gri «Sokil» («Dzura») provodatsya yu dvoх vikovykh kategoriyah– seredniy (11-14 rokiv) ta starshiy (15-17 rokiv). A z 2023 i dlya molodshoyi vikovoyi kategoriyi (6-10 rokiv). Zagalnye ohoпlenня groyu ditey ta molodi syagae 150 tysyach uchasnykiv shochirno.

U zv'yazku z povnomashtabnym vtorgnenniam rosiy na terytoryyu Ukraini zakhody gri «Dzura» provodatsya yu riznykh formataх (ochnyi, distantsiynyi, zmishanyi).

Analitichna dovidka pro provedennya finalnykh etapiv gri

Uzagalnyena informatsiya za I-II etapamy ta vikovymi kategoriyamy gri «Dzura» 2021-2024 r.r.

Etapy	2021	2022	2023	2024
--------------	-------------	-------------	-------------	-------------

	Кількість роїв	кількість дітей учасників	Кількість роїв	кількість дітей учасників	Кількість роїв	кількість дітей учасників	Кількість роїв	кількість дітей учасників
Старша вікова категорія								
I етап	4369	38829	1 195	9 831	1 683	13 962	1 951	16 560
II етап	937	7809	720	5 518	354	2976	403	3 226
Середня вікова категорія								
I етап	1934	16972	1 317	11 263	1 686	13 874	2 846	19 116
II етап	434	3638	574	4 334	330	2 514	394	3 178
Молодша вікова категорія								
I етап	-	-	-	-	665	5 543	864	7 568
II етап	-	-	-	-	340	3 036	387	3 338

Аналіз таблиці за роками, віковими категоріями та етапами.

Старша вікова категорія

1. I етап:

- У 2021 році було залучено найбільше роїв (**4369**) та дітей (**38829**).
- У 2022 році спостерігається різке зниження: **1195 роїв** та **9831 дітей**, спричинене повномасштабним вторгненням росії на територію України.
- З 2023 року динаміка позитивна до **1683 роїв** та **13962 дітей**.
- У 2024 році: **1951 роїв** та **16560 дітей**, що свідчить про поступове відновлення масштабів проведення заходів.

2. II етап:

- У 2021 році взяли участь **937 роїв** та **7809 дітей**.
- У 2022 році – значне скорочення до **720 роїв** і **5518 дітей** (переважав онлайн-формат проведення заходів).
- У 2023 році динаміка на скорочення учасників: **354 роїв** і **2976 дітей** (відновлення очного формату проведення заходів).
- У 2024 році відзначається певний приріст показників – до **403 роїв** і **3226 дітей**, але вони все ще значно нижчі, ніж у 2021 році.

Середня вікова категорія

1. I етап:

- У 2021 році участь взяли **1934 роїв** та **16972 дітей**.
- У 2022 році спостерігається зниження показників до **1317 роїв** і **11263 дітей**, спричинене повномасштабним вторгненням росії на територію України.
- У 2023 році динаміка позитивна: **1686 роїв** та **13874 дітей**.
- У 2024 році досягнуто найбільших показників за роки, що аналізуються – **2846 роїв** і **19116 дітей**.

2. II етап:

- У 2021 році – **434 рої** і **3638 дітей**.
- У 2022 році – **574 рої** і **4334 дітей** (переважав онлайн-формат проведення заходів).
- У 2023 році динаміка на скорочення до **330 роїв** і **2514 дітей** (відновлення очного формату проведення заходів).
- У 2024 році спостерігається зростання: **394 рої** і **3178 дітей**.

Молодша вікова категорія

1. I етап:

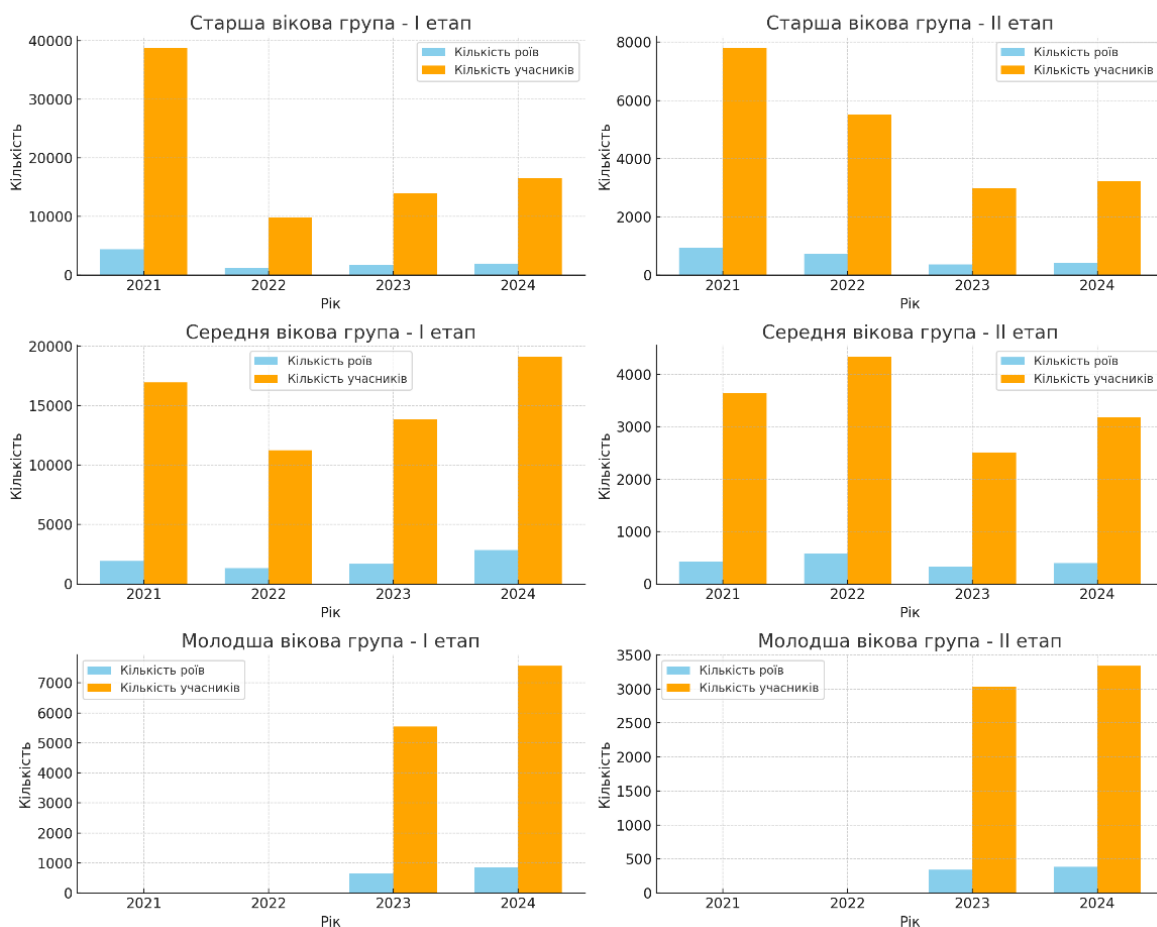
- У 2023 році участь взяли **665 роїв** і **5543 дітей** – це перший рік, коли в таблиці зафіксовано участь цієї вікової категорії.
- У 2024 році відбулося суттєве збільшення до **864 роїв** та **7568 дітей**.

2. II етап:

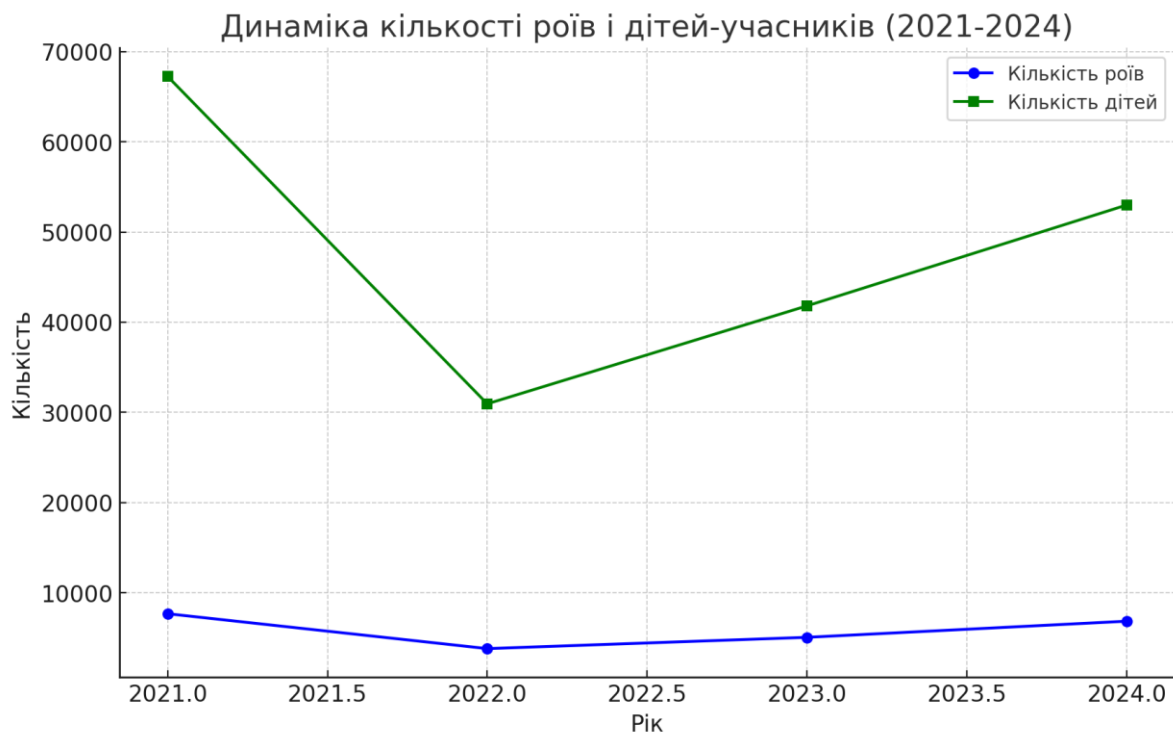
- У 2023 році – **340 роїв** і **3036 дітей**.
- У 2024 році динаміка на зростання показників: **387 роїв** і **3338 дітей**.

Діаграмне представлено динаміки участі у грі «Джура» за різними віковими категоріями та етапами у період 2021-2024 років (за даними таблиці).

Аналіз участі у грі 'Джура' за роками

Графічне представлене динаміки участі у грі «Джура» за різними віковими категоріями та етапами у період 2021-2024 років (за даними таблиці).

Розподіл кількості роїв і дітей за віковими категоріями (старша, середня, молодша) по роках.

Загальні тенденції

- Найвища активність у старшій та середній вікових категоріях спостерігалася у 2021 році, з 2022 року почалося значне скорочення через зовнішні обставини. Проте з 2023 року активність участі у грі починає відновлюватися.
- Молодша вікова категорія долучається у 2023 році і демонструє позитивну динаміку у 2024 році.
- Загалом спостерігається поступове відновлення масштабів участі у грі «Джура» після скорочення у 2022 році, спричиненого повномасштабним вторгненням росії на територію України.

У 2024 році з урахуванням безпекової ситуації **III (Всеукраїнські) етапи Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)** у трьох вікових категоріях були проведені у Закарпатській області на базі філії УДЦНПВКТУМ «Центральний табір туристського активу учнів України» (с. Осій Хустського району). Участь у підсумкових таборуваннях взяли близько 500 дітей.

З 31 липня по 08 серпня 2024 року відбувся III етап гри для **старшої вікової** групи «Джура – 2024: Карпатська Січ». У заході взяли участь 25 роїв з усіх областей України та м. Києва; загальна чисельність – 200 дітей-учасників. Учасники показали високий рівень військово-прикладної, туристсько-спортивної, фізичної, інтелектуальної, мистецької, морально-вольової підготовки, організації самоврядування та громадянської активності.

З 10 по 16 серпня 2024 року проведено III етап гри «Джура» для **молодшої вікової** групи «Джура – 2024: Котигорошко». Учасниками заходу стали 19 роїв молодшої вікової групи із Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Київської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської та Чернівецької областей та м. Києва; загальна чисельність – 114 дітей-учасників. Для дітей відповідно до їх вікових особливостей були проведені традиційні вишколи «Впоряд», «Рятівник», «Стрільба» (по різнокольоровим повітряним кулькам), «Таборування» (розкладання-складання намету), екскурсія та похід околицями місця таборування. Свої мистецькі здібності учасники мали можливість продемонструвати під час вечірніх ватр: представлення роїв, представлення чот, «Джура має таланти». Надзвичайно цікавими були локації від військових та рятувальників, «Стрільба з лука», майстер-класи, ігри та розваги від таборової старшини та керівників роїв у День самоврядування.

З 18 по 25 серпня 2024 року проведено III етап гри «Джура – 2024: Карпатська Січ» для **середньої вікової** групи. Участь у заході взяли 22 рої джур із Вінницької, Волинської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської,

Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької областей та м. Києва; загальна чисельність – 176 дітей-учасників. Відповідно до програми проведення заходу джури мали можливість пройти вишколи з військово-прикладного комплексу «Козацька звитяга»: стрільба з пневматичної гвинтівки, саперна підготовка, пластун (цілевказання), тактичні дії, метання гранати, рятівник, мінна безпека, розбірка-збірка АК-74, стрільба з лука. Свої інтелектуальні і мистецькі здібності діти продемонстрували у грі-вікторині «Відун», фотоквесті «Упіймай мить!», грі «Мізкоштурм» та під час літературно-музичних вечірніх ватр. Велику зацікавленість у дітей викликали майстер-класи від пожежно-рятувального загону та гірської пошуково-рятувальної служби, демонстрація-виставка сучасної техніки і озброєння від військових.

Обсяги цьогорічного фінансування проведення фінальних етапів гри та «Школи ройових та курінних»

У 2024 році на проведення III (Всеукраїнських) етапів гри «Джура» УДЦНПВКТУМ передбачалось **1 444 048 гривень** відповідно до асигнувань Міністерства освіти і науки України. З них на проведення у старшій віковій категорії – 639 128,00 грн.; у середній віковій категорії – 478 020,00 грн.; у молодшій віковій категорії – 326 900,00 грн.

Фактичний обсяг освоєння коштів склав:

- старша вікова категорія – 594 785,13 грн. (економія 44 342,87 грн. за рахунок незначного зниження витрат на харчування дітей за результатом проведення закупівлі послуг на відкритих торгах з Особливостями);
- середня вікова категорія – 431 475,66 грн. (економія 46 544,34 грн.; причина – представники трьох областей не брали участь у III етапі гри);
- молодша вікова категорія – 269 137,74 грн. (економія 57 762,26 грн.; причина – представники шести областей не брали участь у III етапі гри). Незначні планові та реальні обсяги фінансування проведення III етапу гри у молодшій віковій категорії пояснюються тим, що існує ряд факторів, незалежних від організаторів, з урахуванням яких участь у проведенні заходу беруть не вісім дітей - членів рою, як визначено Положенням, а шість. У 2025 році планується внесення змін стосовно кількісного складу роїв та приведення їх у відповідність до чинного Положення про гру.

Зекономлені кошти використані для проведення Збору лідерів учнівського самоврядування в рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») – «Школа ройових та курінних», у якому взяли участь 60 джур майже з усіх регіонів України.

Щодо структури витрат: близько 70% коштів спрямовуються на організацію харчування дітей та транспортні перевезення від місця прибуття роїв до місця проведення заходу та у зворотному напрямку.

Залишок у 30 % – це матеріальне забезпечення проведення III етапу гри: придбання футболок для дітей-учасників з брендом гри «Джура», кубків, медалей, грамот, дипломів для нагородження, канцтоварів тощо.

Даних коштів недостатньо для якісного і ефективного проведення конкурсів, змагань, вишколів тощо. Наприклад, для організації такого конкурсу-вишколу як «Тактичні дії підрозділу в бою» необхідно мати повне забезпечення військовим спорядження хоча б одного рою (вісім дітей), а бажано хоча б для двох-трьох роїв – каски, бронежилети тощо; «Стрільба з пневматичної гвинтівки» передбачає наявність пневматичної зброї, розбірних підставок для мішеней, мобільних універсальних стендів для стрільби та кульок для стрільби; «Метання гранати» – муляжів гранат тощо.

Діяльність куренів та «Школи виховників джур»

Систематично протягом року проводиться робота із заявками на реєстрацію куренів гри «Джура». Станом на 01 січня 2025 року зареєстровано 817 куренів. Заявки ще понад 30 куренів чекають розгляду на черговому засіданні Головного штабу.

З метою обміну досвідом щодо організації роботи куренів гри «Джура» з **14 по 17 листопада 2024 року** у селищі Ворохта Івано-Франківської області пройшов **Збір лідерів учнівського самоврядування** в рамках Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура») – **«Школа ройових та курінних»**. Головним підсумком проведеного заходу в перспективі є сприяння всебічному розвитку самоврядування у первинних осередках гри «Джура» – куренях.

З метою **підготовки організаторів гри «Сокіл» («Джура»)** у співпраці з Міністерством молоді та спорту України, інститутами громадянського суспільства проводились Всеукраїнські вишколи та тренінги «Школи виховників джур», до яких долучаються педагогічні працівники, зокрема вчителі предмету «Захист України», учасники та ветерани АТО/ООС, представники громадських організацій. «Школа виховників джур» спрямована на підготовку активістів до безпосередньої практичної діяльності зі створення та функціонування осередків (роїв/куренів) гри «Джура».

Основні проблеми та виклики щодо організації та проведення гри «Джура»

1. Неврегульованість нормативної та методичної бази. Положення про гру (Постанова КМУ, 17.10.2018 № 845), Порядок реєстрації куренів (2019), Методичні рекомендації з організації роботи в куренях (2020) не враховують процеси децентралізації, освітню реформу, зміни в законодавстві та умови військового стану.

2. Недостатній рівень фінансування як з державного так і місцевих бюджетів.
3. Організація роботи штабів. Відсутність ефективної комунікації між штабами всіх рівнів, що ускладнює координацію заходів та збільшення охоплення учасників.
4. Обмеженість щодо території проведення заходів.
5. Інтеграція із системою підготовки кваліфікованих кадрів.
6. Залучення нових учасників із числа здобувачів освіти.
7. Невідповідність наявної матеріально-технічної бази викликам часу.
8. Необґрунтоване використання онлайн форматів при організації масових заходів і підсумкових етапів.
9. Недостатнє залучення співорганізаторів гри, зазначених у Положенні, до проведення етапів всіх рівнів.

Перспективи розвитку Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)

Гра «Сокіл» («Джура») є важливим інструментом національно-патріотичного виховання дітей та молоді в Україні. Для забезпечення її подальшого розвитку та ефективності необхідно передбачити заходи в таких ключових напрямках:

1. Ідеологічна складова патріотичного виховання

- **Мета:** Формування національної ідентичності, громадянської відповідальності та готовності до служіння Україні.
- **Кроки:**
  - Підготовка програм патріотичного виховання, які враховують новітню історію України, героїзм українських захисників та реалії воєнного часу.
  - Проведення тематичних лекцій, семінарів і зустрічей з ветеранами АТО/ООС та військовими.
  - Організація заходів, присвячених вшануванню національних героїв.

2. Актуалізація нормативного та методичного забезпечення

- **Мета:** Приведення нормативної та методичної бази Гри у відповідність до сучасних викликів.
- **Кроки:**
  - Оновлення та розробка методичних рекомендацій з урахуванням освітньої, адміністративної реформ та умов воєнного стану.
  - Адаптація Положення про Гру та Типових правил до нових освітніх стандартів.

3. Розширення географії Гри

- **Мета:** Максимальне охоплення дітей та молоді у всіх регіонах України.
- **Кроки:**

- Проведення регіональних і всеукраїнських етапів на нових теренах (наприклад, в областях, де гра ще не була представлена).
- Залучення місцевих громад до організації заходів.
- Розширення міжнародної співпраці, організація спільних таборів із закордонними партнерами.

4. Підтримка виховників та педагогів

- **Мета:** Підвищення професійної кваліфікації педагогів і виховників.
- **Кроки:**
  - Розробка освітніх програм, додаткових освітніх модулів, спеціалізованих курсів підвищення кваліфікації педагогів всіх спеціальностей.
  - Впровадження вивчення Положення про гру у педагогічних вишах як окремого курсу.
  - Внесення посади виховника до штатних розписів закладів освіти.

5. Розвиток матеріально-технічної бази

- **Мета:** Забезпечення сучасними матеріально-технічними засобами учасників гри.
- **Кроки:**
  - Фінансування для оновлення та розвитку інвентарю.
  - Створення на базі УДЦНПВКТУМ осередку з сучасним матеріально-технічним оснащенням (масо-габаритні макети зброї, дрони, лазертаг, інтерактивні тири тощо).
  - Забезпечення гуртків необхідним обладнанням для занять.

6. Інтеграція Гри в систему освіти

- **Мета:** Закріплення Гри як складової частини освітнього процесу.
- **Кроки:**
  - Інтеграція програм гурткової роботи з військово-патріотичного напрямку в освітній процес закладів загальної середньої освіти.
  - Використання Гри як моделі розвитку учнівського самоврядування.

7. Розширення мережі гуртків та куренів

- **Мета:** Масове залучення дітей і учнівської молоді до гри.
- **Кроки:**
  - Активна інформаційна кампанія для популяризації Гри серед здобувачів освіти та їх батьків.
  - Забезпечення роботи існуючих гуртків фінансовою підтримкою та ресурсами.

8. Інноваційні підходи та цифровізація

- **Мета:** Використання сучасних технологій для залучення дітей та учнівської молоді.
- **Кроки:**

- Розробка онлайн-платформи для дистанційного навчання та проведення змагань.
- Розвиток цифрових матеріалів (відеоуроки, інтерактивні посібники, онлайн-квести).
- Впровадження єдиної електронної платформи для планування заходів, обліку зареєстрованих куренів та учасників гри.

9. Розвиток спеціалізованих напрямків

- **Мета:** Надання учасникам нових можливостей для самореалізації.
- **Кроки:**
  - Розвиток спеціалізованих напрямків, таких як «Джура-Оборонець», «Джура-Десантник», «Джура-Прикордонник», «Джура-Гвардієць», «Джура-Поліцейський», «Оператор дронів» тощо шляхом розробки та впровадження відповідних програм.
  - Організація спеціалізованих тренінгів за участю військових і представників силових структур.
  - Створення системи бонусів для учасників, які завершили спеціалізовану підготовку, при вступі до профільних закладів освіти.

10. Співпраця з партнерами

- **Мета:** Розширення партнерської бази та організація спільних заходів.
- **Кроки:**
  - Залучення до співпраці громадських організацій, військових частин, ветеранських об'єднань.
  - Проведення спільних тренінгів, таборувальних та заходів тощо.
  - Організація міжрегіональних таборувальних.

11. Підтримка учасників в умовах воєнного часу

- **Мета:** Забезпечення безпеки учасників та психологічної підтримки.
- **Кроки:**
  - Організація заходів у безпечних регіонах.
  - Проведення тренінгів із психологічної стійкості для джур і виховників.

Основними перспективами розвитку гри «Сокил» («Джура») є інтеграція в освітню систему, розширення мережі гуртків, покращення фінансового забезпечення та розвиток матеріально-технічної бази, впровадження інновацій. Їх реалізація сприятиме формуванню нового покоління свідомих і патріотичних громадян України.